

numbered by routine, gives dignity to suffering, and inspires the imagination to build better realities [5, p. 79]. When art combines aesthetic innovation with emotional honesty, it does more than decorate our lives – it shapes our moral and spiritual landscape [4, p. 83]. Ultimately, art is not about escaping reality but about transforming it. Its purpose is to humanize progress, to remind us that behind every image or idea there is a heart seeking expression. The modern world may be driven by algorithms, but art keeps it humane. Through its beauty and its courage, it continues to heal, to question, and to renew the very essence of being human [6, p. 88].

### **Bibliography:**

1. Dewey J. Art as Experience. New York: Minton, Balch & Company, 1934.
2. Dissanayake E. Homo Aestheticus: Where Art Comes From and Why. University of Washington Press, 1995.
3. Bourriaud N. Relational Aesthetics. Dijon: Les Presses du Réel, 1998.
4. Rancière J. The Politics of Aesthetics. London: Continuum, 2004.
5. Gombrich E. H. The Story of Art. London: Phaidon Press, 2020.
6. Bishop C. Artificial Hells: Participatory Art and the Politics of Spectatorship. London : Verso, 2012.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-80>

**Дмитренко Н. В.,**

*доктор філософії, доцент кафедри образотворчого мистецтва,  
заступник декана з науково-педагогічної  
та соціально-гуманітарної роботи  
факультету образотворчого мистецтва і дизайну  
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка  
м. Київ, Україна*

### **ДІМ ХАДЖІ-АГИ БАБОВИЧА В КОНТЕКСТІ ОСМАНСЬКОГО ВПЛИВУ НА АРХІТЕКТУРУ ЄВПАТОРІЇ**

Дім Хаджі-аги Бабовича є однією з ключових пам'яток історико-архітектурної спадщини Євпаторії, що відображає специфіку житлової архітектури Криму кінця XVIII – початку XIX століття. Ця споруда поєднує елементи місцевих традицій та ознаки османського архітектурного впливу, що є характерним для північного Причорномор'я у пізній період османського панування. Дім Бабовича є унікальною пам'яткою архітектури Євпаторії, що відображає синтез місцевих традицій та османського впливу. Споруда поєднує в собі

функціональність з декоративною виразністю фасадів та внутрішніх приміщень. В архітектурі будинку простежується застосування традиційних матеріалів та декоративних елементів, які перегукуються з османською будівельною практикою: різьблені дерев'яні екрани, ажурні балкони та айван (відкрита галерея), що формують приватний та публічний простір одночасно [3, с. 32–35].

Архітектурна композиція будинку вирізняється своєю органічною інтеграцією у міське середовище та одночасним підкресленням соціального статусу власника. Споруда має двоповерхову структуру з характерним для османської архітектури внутрішнім двориком, що служив як функціональною, так і декоративною складовою житлового комплексу [6, с. 214–217]. Внутрішнє планування забезпечує раціональне зонування простору, поєднуючи приватні та громадські функції будинку, що відповідало побутовим потребам його власника.

Особливу увагу привертають декоративні деталі айвану. Використання різьблених дерев'яних елементів, арок і декоративних вставок демонструє синтез кримських і османських естетичних традицій. Віконні рами та дверні прорізи мають характерну для османського стилю арочну форму, а балкони та ганки прикрашені витонченим різьбленням. Інтер'єр будинку, на жаль, не зберігся, архівні фотографії з колекції Євпаторійського музею зафіксували тільки зображення айвану та внутрішнього подвір'я. Стеля веранди прикрашена різьбленими панелями з декоративними елементами, які характерні для мистецтва ісламу: геометричні орнаменти, арабески та растрові мотиви [4, с. 27–46].

Особливий інтерес представляє співвідношення османського впливу та локальних архітектурних традицій Криму. Загальна стилістика будинку зумовлена впливом османської архітектури, застосування місцевих будівельних матеріалів, адаптації до кліматичних умов та інтеграції в середньовічну планувальну структуру Євпаторії. Такий художній синтез дозволяє розглядати Дім Хаджі-аги Бабовича як унікальний приклад культурної трансформації, де простежуються османські, кримськотатарські та місцеві елементи художньої мови.

Важливим аспектом є й соціокультурний контекст будівлі. Дім не лише відображав соціальний статус Хаджі-аги Бабовича, а й служив центром громадського життя та міської еліти Євпаторії, а саме – караїмської громади [1, с. 45–59]. Збереження та дослідження цієї пам'ятки має велике значення для розуміння культурних процесів Криму XVIII–XIX століть. Аналіз архітектурних форм, декоративних мотивів та планувальних рішень дозволяє відтворити картину взаємодії локальних традицій в контексті пізнього впливу Османської імперії. Крім того, вивчення дому Хаджі-аги Бабовича сприяє більш широкому осмисленню культурної ідентичності Євпаторії як міста з багатошаровою історією та унікальним художньо-архітектурним спадком.

Отже, дім Хаджі-аги Бабовича є яскравим прикладом того, як османські архітектурні традиції інтегрувалися у кримське середовище, формуючи унікальний синтез стилів. Вивчення його архітектурних і декоративних особливостей дозволяє не лише розкрити естетичну та історичну цінність споруди, а й простежити шляхи культурних взаємодій у регіоні, що було характерним для Північного Причорномор'я. У підсумку, дім Бабовича в Євпаторії виступає як важливий об'єкт для дослідження архітектурного спадку Криму, демонструючи синтез культурних традицій, що формували художній образ міста в період кінця XVIII – початку XIX століття [2, с. 54–60]. Систематичне дослідження та популяризація цієї пам'ятки сприятиме збереженню історико-культурної спадщини Криму та поглибленню знань про її мистецькі особливості.

Розгляд означеної пам'ятки у ширшому історичному контексті дозволяє побачити Євпаторію як важливий центр, що перебував на перетині культурних впливів Візантії та Османської імперії. Місто з часів Візантійської імперії періоду середньовіччя функціонувало як торговий та адміністративний вузол на Чорному морі. Після включення Криму до складу Османської імперії відбувається значне перетворення архітектурного середовища: з'являються традиційні турецькі житлові комплекси, мечеті, медресе та громадські будівлі, які формують нову культурну ідентичність міста. Однією з характерних рис османського впливу в Євпаторії є наявність турецьких хамамів, які також виконували соціальну роль у житті міста, були важливим елементом міської інфраструктури.

Вивчення будинку Хаджі-аги Бабовича та порівняння його з іншими культурними об'єктами в Криму дозволяє простежити особливості адаптації турецької архітектурної спадщини до умов південнокримського середовища, а також інтеграцію декоративних та конструктивних рішень у локальний архітектурний контекст [5, с. 67–68].

Висновки підкреслюють важливість комплексного підходу до дослідження пам'яток Криму, включно з житловою архітектурою та громадськими спорудами. Дослідження дому Хаджі-аги Бабовича у поєднанні з аналізом турецьких хамамів Євпаторії дозволяє глибше зрозуміти соціокультурні механізми формування міського середовища, архітектурні традиції, а також історичну взаємодію Візантійського та Османського культурних впливів на Північне Причорномор'я.

#### **Список використаних джерел:**

1. Полканова А. Кримські караїми. *Кримська спадщина*. 2015. № 2. С. 45–59.
2. Kent, N. *Crimea: A History*. Oxford: Oxford University Press, 2016. 288 p.

3. Paskaleva E. G. The architecture of the four-iwan building tradition as a representation of paradise and dynastic power aspirations: Dissertation. Leiden University, 2010. 285 p.

4. Peker A. U. The Monumental Iwan: A Symbolic Space or a Functional Element? *METU Journal of the Faculty of Architecture*. 2005. Vol. 22. (1). P. 27–46.

5. Sacred Landscapes of Crimea: Cultural Heritage and Preservation, ed. by E. A. Razumov. Kyiv : National Academy of Sciences of Ukraine, 2020. 248 p.

6. Аль-Фарукі, Ісмаїл Раджі; Аль-Фарукі, Лоїс Ламія. *Атлас ісламської культури / Ісмаїл Раджі Аль-Фарукі, Лоїс Ламія Аль-Фарукі ; пер. з англ. А. Василенка. Рівне : Ісламської Думки, 2024. 624 с. URL: <https://ikiacademy.org/uploads/0-1-202407251721935380.pdf> (дата звернення: 25.09.2025).*

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-81>

**Корчемна А. С.,**

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня освіти спеціальності 014 Середня освіта*

*спеціалізації 014.01 Українська мова і література*

*кафедри слов'янської та романо-германської філології*

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського м. Київ, Україна*

**Шарагіна О. В.,**

*кандидат філологічних наук,*

*старший викладач кафедри слов'янської*

*та романо-германської філології*

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського м. Київ, Україна*

## **АРХЕТИПНА ДОМІНАНТА ЖІНОЧИХ ПОСТАТЕЙ У ПОЕТИЧНІЙ ЗБІРЦІ «ЗІВ'ЯЛЕ ЛИСТЯ» ІВАНА ФРАНКА**

Сучасне літературознавство дедалі частіше зосереджується на психологічних й архетипних аспектах змалювання персонажів як засобах репрезентації культурного духу епохи та колективного досвіду. Особливе значення у цьому контексті має поетична творчість Івана Франка, що вирізняється глибиною емоційного сприйняття світу та майстерністю художнього змалювання жіночих образів.